

ЕТНОГРАФСКИ
ИНСТИТУТ САНУ

ГЛАСНИК

Етнографског
института
САНУ

LXV (1)

Београд 2017.

ГЛАСНИК ЕТНОГРАФСКОГ ИНСТИТУТА САНУ LXV (1)

BULLETIN OF THE INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY SASA LXV (1)

UDC 39(05)

ISSN 0350-0861

INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY SASA

BULLETIN

OF THE INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY

LXV

No. 1

Chief Editor:

Prof. Dr. Dragana Radojičić (Institute of Ethnography SASA)

Editor:

Dr. Srđan Radović (Institute of Ethnography SASA)

International editorial board:

Dr. Milica Bakić-Hayden (University of Pittsburgh), dr. Ana Dragojlović (University of Melbourne), prof. dr. Peter Finke (University of Zurich), prof. dr. Karl Kaser (Karl-Franzens University, Graz), dr. Gabriela Kilianova (Institute of Ethnology of the Slovak Academy of Sciences, Bratislava), prof. dr. Kjell Magnusson (University of Uppsala), prof. dr. Marina Martynova (Institute of Ethnology and Anthropology Russian Academy of Sciences, Moscow), dr. Ivanka Petrova (IEFSEM – Bulgarian Academy of Sciences, Sofia), dr. Tatiana Podolinska (Institute of Ethnology of the Slovak Academy of Sciences, Bratislava), dr. Jana Pospíšilova (Institute of Ethnology of the Czech Academy of Sciences, Brno), dr. Ines Prica (Institute of Ethnology and Folklore Research, Zagreb), dr. Ingrid Slavec Gradišnik (Institute of Slovenian Ethnology RC SASA, Ljubljana).

Editorial board:

Dr. Gordana Blagojević (Institute of Ethnography SASA), dr. Ivan Đorđević (Institute of Ethnography SASA), prof. dr. Ildiko Erdei (Faculty of Philosophy, Belgrade), prof. dr. Ljiljana Gavrilović (Institute of Ethnography SASA and Faculty of Philosophy, Belgrade), dr. Jelena Jovanović (Institute of Musicology SASA, Belgrade), dr. Aleksandra Pavićević (Institute of Ethnography SASA), dr. Lada Stevanović (Institute of Ethnography SASA and Faculty of Media and Communications, Belgrade), academician Gojko Subotić (Serbian Academy of Sciences and Arts).

Advisory board:

Prof. dr. Jelena Đorđević (Faculty of Political Sciences, Belgrade), prof. dr. Maja Godina Golija (Institute of Slovenian Ethnology RC SASA, Ljubljana), dr. Renata Jambrešić Kirin (Institute of Ethnology and Folklore Research, Zagreb), dr. Miroslava Lukić-Krstanović (Institute of Ethnography SASA), dr. Mladena Prelić (Institute of Ethnography SASA), prof. dr. Ljupčo Risteski (Faculty of Natural Sciences and Mathematics, Skopje), prof. dr. Lidija Vujačić (Faculty of Philosophy, Nikšić), prof. dr. Bojan Žikić (Faculty of Philosophy, Belgrade).

Secretary:

Marija Đokić (Institute of Ethnography SASA)

BELGRADE 2017

ЕТНОГРАФСКИ ИНСТИТУТ САНУ

ГЛАСНИК

ЕТНОГРАФСКОГ ИНСТИТУТА

LXV

свеска 1

Главни и одговорни уредник:

Проф. др Драгана Радојичић (Етнографски институт САНУ)

Уредник:

Др Срђан Радовић (Етнографски институт САНУ)

Међународни уређивачки одбор:

Др Милица Бакић-Хејден (Универзитет у Питсбургу), др Ана Драгојловић (Универзитет у Мелбурну), проф. др Петер Финке (Универзитет у Цириху), проф. др Карл Казер (Универзитет у Грацу), др Габриела Килианова (Етнолошки институт САВ, Братислава), проф. др Шел Магнусон (Универзитет у Упсали), проф. др Марина Мартинова (Институт етнологије и антропологије РАН, Москва), др Иванка Петрова (ИЕФЕМ – БАН, Софија), др Татиана Подолинска (Етнолошки институт САВ, Братислава), др Јана Поспишилова (Етнолошки институт АН ЧР, Брно), др Инес Прица (Институт за етнологију и фолклористику, Загреб), др Ингрид Славец Градишник (Институт за словеначку етнологију ЗРЦ САЗУ, Љубљана).

Уређивачки одбор:

Др Гордана Благојевић (Етнографски институт САНУ), др Иван Ђорђевић (Етнографски институт САНУ), проф. др Илдико Ердеи (Филозофски факултет у Београду), проф. др Љиљана Гавриловић (Етнографски институт САНУ и Филозофски факултет у Београду), др Јелена Јовановић (Музиколошки институт САНУ), др Александра Павићевић (Етнографски институт САНУ), др Лада Стевановић (Етнографски институт САНУ и Факултет за медије и комуникације, Београд), академик Гојко Суботић (Српска академија наука и уметности).

Издавачки савет:

Проф. др Јелена Ђорђевић (Факултет политичких наука, Београд), проф. др Маја Година Голија (Институт за словеначку етнологију ЗРЦ САЗУ, Љубљана), др Рената Јамбрешић Кирић (Институт за етнологију и фолклористику, Загреб), др Мирослава Лукић-Крстановић (Етнографски институт САНУ), др Младена Прелић (Етнографски институт САНУ), проф. др Љупчо Ристески (Природно-математички факултет, Скопље), проф. др Лидија Вујачић (Филозофски факултет у Никшићу), проф. др Бојан Жикић (Филозофски факултет у Београду).

Секретар уредништва:

Марија Ђокић (Етнографски институт САНУ)

БЕОГРАД 2017.

Издавач:
ЕТНОГРАФСКИ ИНСТИТУТ САНУ
Кнез Михаилова 36/IV, Београд, тел. 011-2636-804
e-mail: eisanu@ei.sanu.ac.rs
Мрежна страница часописа: www.ei.sanu.ac.rs

Publisher:
INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY SASA
Knez Mihailova 36/IV, Belgrade, phone: 011-2636-804
e-mail: eisanu@ei.sanu.ac.rs
Journal's web page: www.ei.sanu.ac.rs

Лектор:
Ивана Башић

Превод:
аутори текстова

Дизајн корица:
Горан Витановић

Техничка припрема и штампа:
Академска издања, Београд

Тираж:
300 примерака

Штампање публикације финансирано је из средстава
Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије
Printing of the journal was funded by the Ministry of Education, Science and Technological
Development of the Republic of Serbia

Гласник Етнографског института САНУ излази три пута годишње и доступан је и индексиран у базама: DOAJ (Directory of Open Access Journals), ERIH PLUS (European Reference Index for the Humanities), SCIndeks (Српски цитатни индекс), Ulrich's Periodicals Directory, NSD (Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS – Norwegian Social Science Data Service), CEEOL (Central and Eastern European Library).

The Bulletin of Institute of Ethnography SASA is issued three times a year and can be accessed in: DOAJ (Directory of Open Access Journals), ERIH PLUS (European Reference Index for the Humanities), SCIndeks (Srpski citatni indeks), Ulrich's Periodicals Directory, NSD (Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS – Norwegian Social Science Data Service), CEEOL (Central and Eastern European Library).

Садржај
Summary

I
Научни радови
Scientific Papers

Тема броја – Антропологија државе

(ур. Марина Симић и Милош Ничић)

Topic of the Issue – Anthropology of the State

(eds. Marina Simić and Miloš Ničić)

- Марина Симић, Милош Ничић, *Антропологија државе: допринос студија бивше Југославије* 7-13
- Marina Simić, Miloš Ničić, *Anthropology of the State: Studies of Former Yugoslavia and their Contribution*
- Марина Симић, *Антрополошко проучавање државе: поглед на постсоцијализам* 15-29
- Marina Simić, *Anthropological Research of the State: A View on Postsocialism*
- Ivan Rajković, *Concern for the State: 'Normality', State Effect and Distributional Claims in Serbia* 31-45
- Иван Рајковић, *Брига за државу: 'нормалност', државотворни ефекат и захтеви за прерасподелу у Србији*
- Ognjen Kojanić, *'You Can't Weed Out Corruption': Railway Workers' Assessments of the State in Post-Socialist Serbia* 47-63
- Огњен Којанић, *'Корупцију не можете искоренити': ставови железничких радника о држави у постсоцијалистичкој Србији*
- Dejana Kostić, *Guarding the Goods, Producing the State: Analysis of Narratives of Customs Officers* 65-79
- Дејана Костић, *Чување робе, производња државе: анализа наратива цариника*
- Чарна Брковић, *Локална заједница и етичко држављанство: неолибералне реконфигурације социјалне заштите* 81-96
- Ћарна Вркковић, *Local Community and Ethical Citizenship: Neoliberal Configurations of Social Protection*

- Goran Đokić, *States of Victimhood and Irreparable Losses: Serbian Veterans of the Post-Yugoslav Wars* 97-110
- Горан Докић, *Статус жртве и непоправљиви губици: Српски ветерани постјугословенских ратова*
- Vanja Čelebičić, *Institutionalized Unpredictability and Café Routines: the Case of Young People in Bosnia and Herzegovina* 111-123
- Вања Челебичић, *Институционална непредвидивост и 'кафенисање': студија случаја младих људи у Босни и Херцеговини*

Varia

- Vesna Trifunović, *Temporality and Discontinuity as Aspects of Smallpox Outbreak in Yugoslavia* 127-145
- Весна Трифуновић, *Темпоралност и дисконтинуитет као аспекти избијања епидемије великих богиња у Југославији*
- Marija Đorđević, *Performance of Commemorating / Performing Heritage. Roles of Remembering and Heritagization of World War II* 147-162
- Марија Ђорђевић, *Перформанс комеморације / Перформанси наслеђа. Улоге сећања и херитизације Другог светског рата*
- Bojana Bogdanović, *Inclusion of Blind and Visually Impaired People into Program Activities of the Open-Air Museum – Case Study 'Tactile Heritage'* 163-175
- Бојана Богдановић, *Инклузија слепих и слабовидих особа у програмске активности музеја на отвореном – пример пројекта 'Тактилна баштина'*
- Nina Aksić, Branislav Pantović, *Cultural Centres and Their Role: The Cultural Centre Novi Pazar and the Cultural Centre of Serbia (Paris)* 177-190
- Нина Аксић, Бранислав Пантовић, *Културни центри и њихова улога: Културни центар Нови Пазар и Културни центар Србије (Париз)*
- Bojana Radenković Šošić, *Dislocation of Reality Through Advertising* 191-205
- Бојана Раденковић Шошић, *'Рекламно' измештање реалности*
- Lara Končar, *Community on a Cruise Ship: the Contribution of an Ethnographic Research in Studying the Cruise Ship Industry* 207-221
- Лара Кончар, *Заједница на броду: етнографски прилог проучавању индустрије крузера*

Andja Srdic Srebro, <i>Towards an Anthropology of Care: Breastfeeding as a Care Work</i>	223-230
Анђа Срдић Сребро, <i>Ка антропологији неге: случај дојења</i>	

II

Научна критика и полемика Discussion and Polemics

Срђан Радовић, <i>Динамична мапа светских 'open-air' музеја и Музеј на отвореном 'Старо село' Сирогојно</i>	231-234
Саша Саиловић, <i>Мој 'Мој рођак са села'</i>	234-238
Соња Жакула, Милан Томашевић, <i>Етнографски институт САНУ и 'Ноћ истраживача' – трогодишња хроника</i>	239-241

Етнографски институт САНУ и *Ноћ истраживача* – трогодишња хроника

Ноћ истраживача је манифестација коју је 2005. године покренула Европска комисија, у циљу зближавања јавности, пре свега младих, са истраживачима и сазнањима из различитих области науке. Манифестација потенцира позитиван утицај који наука има на друштво и свакодневни живот грађана и инсистира на начину мишљења и пропитивања који је неодвојив од ње. Популаризација науке и њено извођење из института и лабораторија пред публику захтева сасвим специфичан приступ представљању и валоризацији резултата до којих дисциплине иначе долазе, а у томе се и налази кључни део изазова и привлачности читавог подухвата за саме истраживаче.

Манифестација је финансирана у оквиру потпрограма *Марија Склодовска Кири*, програма ХОРИЗОН 2020. Координатор манифестације у Србији је Институт за биолошка истраживања „Синиша Станковић“. *Ноћ истраживача* се одвија сваког последњег петка у септембру, у преко 300 градова широм Европе. Прошле, 2016. године у нашој земљи била је одржана на више локација – у Београду, Новом Саду, Крагујевцу, Нишу, Пироту, Пожаревцу, Петници, Инђији, Зрењанину, Шапцу и Суботици.

Сарадници Етнографског института САНУ учествовали су у *Ноћи истраживача* током последње четири године, с тим да су координирање поставком етнологије и антропологије у оквиру манифестације преузели 2014. године, у којој је остварен и заједнички наступ са Етнографским музејом, односно Одељењем за етнологију и антропологију у Београду. Током 2014. и 2015. године координаторка презентације била је МА Соња Жакула, док је 2016. године координатор био МА Милан Томашевић. Током последње три године у тиму су учествовали МА Наташа Стевановић, стипендисткиња Министарства просвете, науке и технолошког развоја, као и МА Данило Трбојевић, докторанд Одељења за етнологију и антропологију. Поред тога, значајан допринос дале су и МА Наташа Младеновић-Рибић, кустос Етнографског музеја у Београду, МА Невена Миловановић, сарадница у настави Одељења за етнологију и антропологију, као и др Марта Стојић Митровић, сарадник Етнографског института САНУ. Поред њих, ранијих година су у реализацији поставки учествовали и студенти Одељења за етнологију и антропологију Дамјан Југовић Спајић, Вања Ристић и Дејан Матлак.

Током протекле три године тим се трудио да на пријемчив и интересантан начин представи етнологију и антропологију, односно начин на који се наша дисциплина бави темама које су предложили организатори *Ноћи истраживача*.

Године 2014. тема манифестације је била „Наука у прошлости“, тако да је задатак био да се публици представи начин етнолошких и антрополошких истраживања у прошлости. Осмишљена је изложба која је представила средства за бележење интервјуа на терену: из збирке ЕИ САНУ позајмљени су стари фото-апарати, као и магнетофон, а избором фотографија је илустрован антрополошки теренски рад у Србији у прошлости. Изложене су и белешке и цртежи Миленка Филиповића, такође из архива ЕИ САНУ, упитници које су истраживачи у прошлости користили за испитивање различитих аспеката „народног живота“, али је направљен и избор из савремене антрополошке литературе домаће продукције,

као илустрација ширине опсега тема којима се антропологија бави. Поред тога, припремљени су постери који су представили антрополошко бављење темом вампира и употребу тог мотива у различитим контекстима. Штампан је постер који је илустровао покладне поворке у Лозовику и Гребенцу, као и постер са фотографијама чланова тима при обављању различитих активности, односно истраживању различитих антрополошких тема – као што су род и сродство, популарна музика, људско-животињски односи, дечје игре и слично. Припремљена је мала радионица музеолошког описивања одабраног артефакта, као активност у којој су учествовали посетиоци, при чему су из збирке Етнографског музеја у Београду позајмљени различити предмети, који су публици били изложени у посебној витрини. Напокон, као посебна врста активности, осмишљено је прављење маски које су изазвале изузетну пажњу најмлађих посетилаца. Свакако, читав наступ пратио је припремљен наратив који је публици укратко представљао историју етнологије и антропологије у Србији. Поред овога, у оквиру манифестације, др Милош Матић из Етнографског музеја у Београду, др Данијел Синани са Одељења за етнологију и антропологију Филозофског факултета, др Иван Ђорђевић из Етнографског института САНУ и др Љиљана Гавриловић из Етнографског института САНУ и Одељења за етнологију и антропологију Филозофског факултета одржали су у Коларчевој задужбини пригодна предавања, са циљем да широј публици приближе неке од тема којима се етнологија и антропологија бави данас у Србији.

Следеће, 2015. године, тема *Ноћи истраживача* била је „Наука у будућности“, те је задатак био да се представи антрополошко виђење потенцијалног првог контакта са ванземаљским цивилизацијама. Поред тога, тим који је осмишљавао презентацију се окренуо и историји, тако да су у презентацију били укључени и постери који су представљали први контакт Западне цивилизације са Другима у време великих географских открића, али и чудовишна и митска бића, за која се некада мислило да настајују границе познатог света – бића за која се може рећи да су се, са описивањем наше планете, посебно у савременим поп-културним наративима, „преселила“ у свемир. У том смислу, презентација се бавила антрополошким аспектима потенцијалне комуникације са ванземаљским цивилизацијама и представљањем културолошког односа са Другим. Поново је припремљено неколико постера који су описали антрополошко бављење односима између култура и креирањем представа о другачијим културним обрасцима понашања; један постер је посвећен доминантним концептуализацијама контакта са ванземаљцима у популарној култури и на филму. Направљена је и брошура која је дељена посетиоцима, а на којој је описано померање антрополошког фокуса и преиспитивање сопствених полазних позиција, те подвучен антрополошки значај порука које се налазе на Златној плочи летилица Војаџер (Voyager) I и II, као и значај СЕТИ (SETI – Search for Extraterrestrial Intelligence) пројекта. Као интерактивни део презентације етнологије и антропологије, пред публику је постављен задатак цртања ванземаљаца, што је још једном наишло на пуно одобравање најмлађих посетилаца. Најмлађи посетиоци имали су прилику да спроведу антрополошки интервју са „правим ванземаљцем“ – који је заправо био колега Дејан Матлак, маскиран у ванземаљца. Поред овога, у данима који су претходили *Ноћи истраживача*, др Зорица Ивановић са Одељења за етнологију и антропологију Филозофског факултета, др Ана Банић са Института за етнологију и

антропологију Филозофског факултета и МА Соња Жакула из Етнографског института САНУ у Библиотеци града Београда држале су пригодна предавања, која су, као и ранијих година за циљ имала да публици приближе савремене етнолошке и антрополошке теме.

Напокон, 2016. године тема *Ноћи истраживача* биле су „Миграције“. Овогодишња манифестација била је добра прилика да Етнографски институт САНУ прикаже свој текући пројекат „Мултиетницитет, мултикултуралност, миграције – савремени процеси“ и да пружи кратак приказ бављења задатом темом од оснивања института. Направљено је пет постера који су се бавили одређењем и класификацијама миграција, проучавањем савремених кретања из Азије и Африке (истакнути су различити аспекти избеглиштва и системски проблеми са којима се избеглице сусрећу), примерима антрополошког посматрања интеграције миграната у нову средину (предочене су особености „метанастазичких кретања“ и миграција на Балкану, печалба и исељавања из Горе на Косову и Метохији, тешкоће са којима се сусрећу сами мигранти и истраживачи у специфичним околностима), као и феноменом привременог рада у иностранству, односно домаћих гастарбајтера (подвучене су особености радних миграција, али и друштвено-културне последице таквог начина живота). Напокон, представљен је кратак опис и периодизација бављења миграцијама у домаћој етнологији и на Етнографском институту САНУ (истакнути су специфични периоди, као и промена парадигми и начина приступања феномену). Изузетан допринос презентацији дале су др Марта Стојић Митровић, др Јадранка Ђорђевић Црнобрња, др Младена Прелић, др Мирослава Лукић Крстановић и др Сања Златановић, које су својим текстовима креирале значајан део материјала који је изнет пред публику. Са друге стране, за интерактивни део поставке посетиоци су замољени да на географским картама означе где су путовали, где имају некога, одакле су пореклом или барем где би желели да живе. Основна идеја је била да се истакне ширина миграцијских искустава, односно чињеница да је свако на неки начин мигрант.

Учешће Етнографског института у оквиру *Ноћи истраживача* пружа прилику да се јавност подсети на ширину тема којима се антропологија бави и приступа којима анализира различите феномене и процесе. Са друге стране, особености саме презентације и публике која посећује манифестацију постављају одређена ограничења, изискујући значајан напор, посвећеност и креативност у описивању онога што антропологија јесте и онога какве резултате нуди заједници. Сигурно је да ЕИ САНУ треба да настави са учешћем у *Ноћи истраживача*, као и сличним манифестацијама, поготово зато што већ постоји образац презентације и самог наступа. Оно на шта треба посебно обратити пажњу јесте проналажење начина да ЕИ САНУ сам и под околностима које му више одговарају чешће излази пред публику и одреди сопствено место у јавности.

Соња Жакула
Милан Томашевић

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

39(05)

Гласник Етнографског института = Bulletin of the Institute of Ethnography /

главни и одговорни уредник Драгана Радојичић. – Књ. 1, бр 1/2 (1952) –
Београд : Етнографски институт САНУ (Кнез Михаилова 36/IV), 1952 –
(Београд : Академска издања). – 24 cm

Три пута годишње. - Друго издање на другом медијуму: Гласник
Етнографског института САНУ (Online) = ISSN 2334-8259

ISSN 0350-0861 = Гласник Етнографског института

COBISS. SR-ID 15882242